

Δύσκολο παιδί; Έχει τα... κουμπιά του

Γκρινιάζει, κάνει φασαρία και σκανταλιές... συμπεριφέρεται άσχημα. Και το χειρότερο; Σας είναι δύσκολο να το αντιμετωπίσετε... Υπάρχει όμως ένας «μαγικός» τρόπος, χωρίς φωνές και τιμωρίες, να επαναφέρετε στην... τάξη το μικρό σας όταν δημιουργεί προβλήματα με τη συμπεριφορά του.

Γράφει ο Hans Grothe, ειδικός σε θέματα διαπαιδαγώγησης και ανατροφής του παιδιού.

Ένας μπαμπάς πήγε με τον τρίχρονο γιο του για ψώνια στο βιβλιοπωλείο. Ο μικρός άγγιζε τα πάντα, τους μαρκαδόρους, τα στυλό, τα πολύχρωμα λούτρινα ζωάκια, τα μπρελόκ κλπ. Όσο κι αν τον συμβούλευε, στην αρχή με καλό τρόπο και ύστερα με αυστηρό, να μην τα πειράζει και να σταματήσει να πιάνει τα πάντα, εκείνος τον αγνοούσε, λες και δεν τον άκουγε καν... Δεν είναι η πρώτη φορά που του δημιουργεί δυσκολίες και πραγματικά ο μπαμπάς του πιτσιρικά δεν ξέρει πώς να αντιδράσει όταν ο γιος του φέρεται έτσι. Βάζει τις φωνές, αλλά αυτό δεν έχει τελικά κανένα αποτέλεσμα...».

Ορισμένες φορές τα παιδιά από αγγελάκια γίνονται... διαβολάκια. Η συμπεριφορά τους είναι εκνευριστική και φέρνει εκτός εαυτού τους γονείς. Άλλοι προσπαθούν με απαγορεύσεις, π.χ. περιορίζοντας το παιδί στο δωμάτιό του, άλλοι με καλοπιάσματα, άλλοι με φωνές, να το... επαναφέρουν στην τάξη. Και όμως, στις περισσότερες περιπτώσεις όλα αυτά δεν φέρνουν αποτέλεσμα. Μπορεί το μικρό να σταματήσει να δημιουργεί για λίγο δυσκολίες, αλλά έπειτα συνεχίζει... ακάθεκτο.

Τι κάνουμε, λοιπόν; Χρειάζεται κάποια πιο δραστική τιμωρία; Στην εποχή μας το θέμα της τιμωρίας διχάζει τόσο τους γονείς όσο και τους ειδικούς. Από τη μια προσπαθούμε να καταφεύγουμε όσο το δυνατόν πιο σπάνια -ή ακόμη και καθόλου- στην τιμωρία. Από την άλλη, όμως, τα παιδιά μάς δημιουργούν με τη συμπεριφορά τους προβλήματα τα οποία δεν μπορούμε συνήθως να αντιμετωπίσουμε χωρίς να χρησιμοποιήσουμε κάποια μορφή τιμωρίας.

Αυτό που βασικά μάς ενδιαφέρει σήμερα ως γονείς -και είναι και ο βασικότερος στόχος της διαπαιδαγώγησης του παιδιού μας- είναι να του μάθουμε να φέρεται σωστά και συνετά, συνειδητά, από μόνο του, και όχι επειδή φοβάται την τιμωρία. Θέλουμε να ακολουθεί τους κανόνες, ακόμη και όταν νιώθει ότι δεν το παρακολουθεί κανείς και δεν έχει το φόβο για κυρώσεις. Αυτή η «ελευθερία», όμως, έχει και τις... παρενέργειές της. Δηλαδή, το παιδί γίνεται αλαζονικό και προκλητικό, αναζητά τρόπους να δοκιμάσει τα όριά μας και έτσι κάνει πράγματα που εμείς δεν μπορούμε να τα αποδεχτούμε έτσι απλά. Και ενώ παιδαγωγικά είμαστε σωστοί, στην πράξη δεν ξέρουμε πώς να χειριστούμε από εκεί και έπειτα την κατάσταση. Τι κάνουμε, λοιπόν; Πώς πρέπει να προχωρήσουμε, πώς πρέπει να αντιδράσουμε; Πόσο βοηθούν οι κλασικές μορφές τιμωρίας;

Τιμωρία ναι, όχι... εκδίκηση

Ένας διάσημος «γκουρού» της Παιδαγωγικής στις δεκαετίες του '60 και του '70, Ο Rudolf Dreikurs, που έχει ασχοληθεί όσο κανείς άλλος με το θέμα της τιμωρίας, ήταν ο πρώτος που είδε την τιμωρία στις σωστές της βάσεις. Δηλαδή, τη διαχώρισε από

την εκδίκηση και τα αντίποινα. Γι' αυτό και σύστηνε στους γονείς να βάζουν στο παιδί τιμωρίες οι οποίες έχουν άμεση και λογική σχέση με το παράπτωμά του. Τι σημαίνει αυτό πρακτικά;

Εκδίκηση: Αν απαγορεύσω στο μικρό να φάει γλυκό μετά το φαγητό επειδή δεν τακτοποίησε τα παιχνίδια του, τότε η πράξη μου είναι μια καθαρή μορφή εκδίκησης και δεν έχει κανένα νόημα και αποτέλεσμα.

Λογική τιμωρία: Αντίθετα, αν πω στο παιδί «Δεν θα φας κέικ, αν δεν φας όλο το φαγητό σου», τότε υπάρχει μια λογική αντιστοιχία ανάμεσα στην πράξη του παιδιού και στην τιμωρία που του βάζουμε και η απαγόρευσή μας δεν ακούγεται σαν αντίποινα, σαν κάτι αυθαίρετο που πηγάζει από τη δική μας εξουσία.

Η τιμωρία που εκλαμβάνεται από τα παιδιά σαν εκδίκηση, τα κάνει να παραφέρονται. Τα μικρά αισθάνονται ότι οι γονείς τα μεταχειρίστηκαν άδικα και σχεδιάζουν τη... ρεβάνς. Οι παράλογες τιμωρίες και τα συναισθήματα εκδίκησης που γεννούν, δηλητηριάζουν μακροπρόθεσμα τις σχέσεις γονιών και παιδιών και δημιουργούν ένα άσχημο κλίμα μεταξύ τους.

Αντίθετα, οι λογικές τιμωρίες, αυτές δηλαδή που έχουν μια λογική, συνδέονται άμεσα με τη σκανταλιά του παιδιού (είναι δηλαδή μια φυσική συνέπεια της πράξης του) και μας βοηθούν να αποφύγουμε τέτοιες δυσάρεστες καταστάσεις.

Να δύο παραδείγματα τέτοιων «λογικών» τιμωριών:

Ένα οκτάχρονο παιδί που έσπασε πάνω στα νεύρα του ένα βάζο, θα πρέπει να συμμετέχει με το χαρτζιλίκι του στην αγορά του καινούργιου βάζου.

Ένα πεντάχρονο κοριτσάκι που κάθε πρωί κάνει νάζια με το ντύσιμό της και φτάνει με καθυστέρηση στον παιδικό σταθμό, θα πρέπει κάποια μέρα να την αφήσουν οι γονείς να πάει μισοντυμένη ή ακόμη και με τις πιτζάμες στο σχολικό.

Η λογική πίσω από αυτές τις τιμωρίες είναι... «ό,τι κάνεις, το πληρώνεις». Δηλαδή, μόνο αν ένα παιδί αναγκαστεί να υποστεί τις συνέπειες των πράξεών του και της συμπεριφοράς του, μαθαίνει εγκαίρως να υπακούει και να κάνει το σωστό.

Φέρθηκες άσχημα, γι' αυτό...

Το μόνο πρόβλημα είναι ότι η μέθοδος της «λογικής» τιμωρίας δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις περιπτώσεις: Τα παιδιά κάνουν τόσα ανεπιθύμητα πράγματα για τα οποία δεν υπάρχουν φυσικές συνέπειες, δηλαδή δεν υπάρχει κάποιος λογικός τρόπος για να «πληρώσουν». Ή για τα οποία εμείς δεν μπορούμε να βρούμε εγκαίρως κάποιον ταιριαστό τρόπο για να μάθουν από αυτό που έκαναν. Για παράδειγμα, ποια θα μπορούσε να είναι μια λογική τιμωρία, μια τιμωρία δηλαδή που θα έχει άμεση σχέση με τις συνέπειες της πράξης του, για έναν εξάχρονο ο οποίος έχασε για τρίτη φορά μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα τα γυαλιά του; Ή για το κοριτσάκι που δεν αφήνει σε ησυχία τη μαμά του και της λέει άσχημες κουβέντες; Από την άλλη, όμως, ο μπαμπάς του πιτσιρικά που άγγιζε όλα τα αντικείμενα στο βιβλιοπωλείο, θα μπορούσε πολύ λογικά, ως τιμωρία, να απομακρύνει τον μικρό από τα ράφια και να τον βάλει στο καρότσι του. Όμως, όπως ο γονιός του μικρού, όλοι ξέρουμε, τι θα

σήμαινε αυτό: Το παιδί θα διαμαρτυρόταν και θα έβαζε αμέσως τις φωνές. Αλήθεια, ποιος θα ήθελε να του συμβεί κάτι τέτοιο σ' ένα κατάστημα γεμάτο με πελάτες;

Γενικά, όμως, οι τιμωρίες με λογική, όταν χρησιμοποιούνται σωστά και στις περιπτώσεις όπου πραγματικά είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν, είναι ο καλύτερος τρόπος για να επαναφέρουμε τα παιδιά στην τάξη. Στην ιδανική τους μορφή, μάλιστα, δεν είναι καν τιμωρίες, αλλά οι λογικές συνέπειες μιας λανθασμένης συμπεριφοράς του παιδιού. Με αυτό τον τρόπο, δεν είμαστε εμείς οι γονείς οι τιμωροί του παιδιού, αλλά το μικρό «πληρώνει» τις λογικές συνέπειες της πράξης του. Για παράδειγμα, όταν το πιτσιρίκι ξοδεύει όλο του το χαρτζιλίκι σε σοκολάτες, δεν μπορεί να αποκτήσει και το αγαπημένο του videogame. Εμείς οι γονείς πρέπει να δώσουμε στα παιδιά μας την ευκαιρία να το καταλάβουν και να το συνειδητοποιήσουν αυτό.

Γρήγορα στο δωμάτιό σου!

Όταν η τετράχρονη Κορίνα αποκάλυψε για τρίτη φορά «ηλίθια» τη μαμά της, εκείνη την έστειλε στο δωμάτιό της. Ύστερα από λίγα λεπτά η μικρή ξαναγύρισε στο σαλόνι. Αμέσως της είπε αυστηρά να ξαναπάει στο δωμάτιό της. Αυτό το πήγαινε-έλα συνεχίστηκε για πέντε έξι φορές, μέχρι που κάποια στιγμή η μικρή έκατσε στο γραφείο της και άρχισε να ασχολείται με τις ζωγραφιές της. Αφού πέρασε μία ώρα, η Κορίνα επέστρεψε όλο αγάπες κοντά στη μαμά της και τη ρώτησε με γλυκιά φωνή «Μανούλα, μπορώ να καθήσω για λίγο μαζί σου στον καναπέ;» 'Η απάντηση ήταν «όχι» και αυτό γιατί η μητέρα της σκέφτηκε ότι έπρεπε να μείνει συνεπής στην τιμωρία που της είχεβάλει. Η μικρή έπρεπε να καταλάβει ότι δεν επιτρέπεται να αυθαδιάζει στους γονείς της. Μόνο που το επόμενο πρωί η κόρη της την αποκάλυψε πάλι «ηλίθια»!

Μερικοί γονείς στέλνουν στο δωμάτιό του το παιδί όταν παραφέρεται και του ζητούν να μείνει εκεί για κάποιο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Αυτού του είδους η τιμωρία, όταν χρησιμοποιείται σωστά και χωρίς υπερβολές, είναι ένας καλός και σχετικά ακίνδυνος τρόπος για να ηρεμήσουμε το παιδί όταν ξεπερνά κάπως τα όρια και να του δείξουμε ότι έκανε κάτι λάθος. Η απομόνωση στο δωμάτιο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσον τιμωρίας σε μικρά και μεγάλα παιδιά. Για παράδειγμα μπορούμε να στείλουμε ένα τρίχρονο στο δωμάτιό του για να ησυχάσει, αλλά μπορούμε άφοβα, χωρίς να θίγουμε την αξιοπρέπειά του, να ζητήσουμε από έναν έφηβο να αποσυρθεί στο δωμάτιό του όταν μας επιτίθεται με άσχημα λόγια. Όμως προσοχή! Αν το παιδί είναι μικρότερο από τριών ετών, καλό είναι να μην το στέλνουμε μόνο του στο δωμάτιό του για να συμμορφωθεί. Μπορούμε να το στείλουμε όμως παρέα με το μεγαλύτερο αδερφάκι. Ποτέ όμως μόνο του. Και αυτό γιατί τα παιδιά που δεν έχουν συμπληρώσει τον τρίτο χρόνο της ζωής τους, αντίθετα από τα μεγαλύτερα, μπορούν πολύ εύκολα να παρεξηγήσουν τις προθέσεις μας και να σκεφτούν ότι δεν τα αγαπάμε πια και γι' αυτό δεν θέλουμε να τα βλέπουμε μπροστά μας για ένα διάστημα. Φυσικά αυτός κάθε άλλο είναι ο στόχος μας όταν στέλνουμε ένα παιδί τιμωρία στο δωμάτιό του, αλλά τα μικρά παιδιά δεν μπορούν ακόμη να το συνειδητοποιήσουν. Έτσι αυτές οι σκέψεις τραυματίζουν το μικρό παιδί και μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά την ψυχολογία του.

Παλιότερα οι γονείς έλεγαν συχνά στο παιδί «Εξαφανίσου, δεν θέλω να σε ξαναδώ!» και το έστελναν αμέσως στο δωμάτιό του. Και όταν το μικρό έβγαινε έξω ύστερα από κάποια ώρα και έλεγε: «Μαμά, με αγαπάς τώρα πάλι; Θα είμαι πολύ υπάκουο»,

νόμιζαν ότι είχαν κάνει ένα τρομερό βήμα στη διαπαιδαγώγησή του και ήταν περήφανοι για τη στάση τους. Όχι, ο τρόπος που προτείνω εγώ δεν έχει καμία σχέση με τέτοιες αντιπαιδαγωγικές και βλαβερές για το παιδί μεθόδους. Αντίθετα ο «περιορισμός» του παιδιού στο δωμάτιό του πρέπει μόνο να ηρεμεί το παιδί που μόλις παραφέρθηκε.

Για τα παιδιά μέχρι τριών ετών υπάρχει μια πιο ήπια παραλλαγή αυτής της μεθόδου. Για παράδειγμα, αν ένα δίχρονο πετάει άμμο στα άλλα παιδάκια στην παιδική χαρά, τότε οι γονείς του μπορούν να το στείλουν στο δωμάτιό του χωρίς πολλές φωνές και να μείνουν μαζί του.

Πόσο χρόνο πρέπει να διαρκεί η απομόνωση του παιδιού; Αυτό εξαρτάται από την ηλικία του. Οι Αμερικανοί παιδαγωγοί έχουν έναν κανόνα: 1 λεπτό για κάθε χρόνο του παιδιού, δηλαδή αν το παιδί είναι δύο ετών, δύο λεπτά. Ο χρόνος μπορεί να φαίνεται πολύ λίγος κυρίως για τα πιτσιρίκια που είναι πάνω από τεσσάρων, αλλά αυτή η σύντομη διάρκεια έχει ένα σημαντικό πλεονέκτημα για τα παιδιά: Είναι ακριβώς ο χρόνος που μπορούν να να σκεφτούν και να επικεντρωθούν σε αυτό που μόλις συνέβη. Ένα πεντάχρονο θα μείνει πέντε λεπτά μόνο του με τις σκέψεις του συγκεντρωμένες σε αυτό που μόλις έκανε, αλλά από εκεί και έπειτα, αν το αφήσουμε κι άλλο μόνο του, είναι σίγουρο ότι θα το ξεχάσει και θα αρχίσει να παίζει σαν να μη συμβαίνει τίποτε. Άρα, λοιπόν, το να κλείσουμε το παιδί για πολλή ώρα σε ένα δωμάτιο, δεν έχει κανένα αποτέλεσμα.

Ξύλο; Σε καμία περίπτωση!

Η βία δεν πρέπει να χρησιμοποιείται σε καμία περίπτωση στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Ακόμη και αν ένα χαστούκι μπορεί να ηρεμήσει το παιδί, αυτό διαρκεί μόνο για λίγες ώρες, ενώ οι συνέπειες και τα τραύματα που μπορεί να δημιουργήσει στο παιδί κρατούν για μια ζωή...

Ευτυχώς είναι ελάχιστοι οι γονείς που πιστεύουν ότι χωρίς ξύλο δεν γίνεται να συμμορφώσει το παιδί. Καμιά φορά βέβαια μπορεί να δώσουν κάποιο χαστούκι στο μικρό, αλλά δεν το κάνουν επειδή πιστεύουν ότι είναι ο σωστός τρόπος αλλά γιατί δεν μπορούν να ελέγξουν τον εκνευρισμό που τους προκαλεί η άσχημη συμπεριφορά του παιδιού. Φυσικά, σε αυτή την περίπτωση αισθάνονται άσχημα και αμέσως ζητούν συγγνώμη από το μικρό τους.